

การวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวความคิดเรื่องกรรมในปรัชญาอินเดียสายอัสติกะ

แนวความคิดเรื่องกรรมในปรัชญาอินเดียสายอัสติกะนั้นได้กล่าวไว้ในแต่ละบทแล้วอย่างละเอียด ในบทที่ 1 ได้กล่าวถึงแนวความคิดเรื่องกรรมในสมัยพระเวท บทที่ 2 แนวความคิดเรื่องกรรมในสมัยอุปนิษัท บทที่ 3 แนวความคิดเรื่องกรรมของปรัชญาภควัทศิดา และบทที่ 4 แนวความคิดเรื่องกรรมในปรัชญาระบบทั้งหกของอินเดีย ดังนั้นเพื่อที่จะได้ทราบแนวความคิดต่าง ๆ ให้ชัดเจนขึ้น มาว่า แนวความคิดในปรัชญาสมัยต่าง ๆ และสำนักต่าง ๆ มีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง ในการเปรียบเทียบนี้จะทำให้ได้เข้าใจแนวความคิดของสำนักต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ความหมายของกรรม

กรรมในปรัชญาอินเดียสายอัสติกะหมายถึง การกระทำโดยมีเจตนา ถึงแม้จะไม่ได้กล่าวไว้ชัดเจนในเรื่องเจตนาก็ตาม ก็พอกล่าวอนุมานได้แนวความคิดเรื่องกรรมนี้ปรัชญาสำนักต่าง ๆ ก็มีความเห็นคล้ายคลึงกัน และถือว่ากฎแห่งกรรมนั้นมีความหมายเป็น 2 นัย คือ หมายถึงกฎแห่งเหตุและผลหรือกฎแห่งธรรมชาติอย่างหนึ่ง และกฎแห่งศีลธรรมอีกอย่างหนึ่ง สำหรับกฎแห่งเหตุและผลหรือกฎแห่งธรรมชาตินั้น เป็นกฎที่ถือว่าในธรรมชาติทุกสิ่งทุกอย่าง เกิดขึ้นเป็นไปตามอำนาจของเหตุปัจจัย เมื่อมีสิ่งเกิดขึ้นก็必有เหตุทำให้เกิดขึ้น เมื่อดำรงอยู่ก็มีเหตุทำให้ดำรงอยู่ เมื่อเสื่อมสลายก็มีเหตุทำให้เสื่อมสลาย จะไม่มีอะไรเกิดขึ้น ดำรงอยู่หรือเสื่อมสลายไปเฉย ๆ โดยไม่มีเหตุหรือปราศจากเหตุ

ส่วนในแง่ของกฎศีลธรรมนั้น ทมาะถึงการทำของสิ่งที่ยีสวิต ซึ่งก็มา เกี่ยวข้องกับการกระทำของมนุษย์เรา เพราะฉะนั้นในแง่ของกฎศีลธรรมนี้ จึงเป็น กฎที่ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม ใครทำดีย่อมได้รับผลดี ใครทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว ผลของกรรมจะส่งผลให้ตลอดไปจนกว่าจะหมดผลของกรรมที่ทำไว้ มนุษย์จึงมีเสรีภาพ ในการกระทำ เป็นผู้ตัดสินใจเองในการกระทำ คนเราจะดีหรือเลวจึงขึ้นอยู่กับตัวเรา เมื่อเรากระทำอะไรลงไปแล้ว จะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำที่ทำลงไปนั่นก็คือผลของ กรรมที่เรากระทำลงไปเราจะต้องชดใช้ผลของกรรมนั้น ๆ จนกว่าจะสิ้นสุด สำหรับที่ รวมของผลกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นบุญและบาปนั้นปรัชญาสำนักต่าง ๆ ก็มีความเห็นที่ คล้ายคลึงกัน เพียงแต่เรียกชื่อต่างกัน เท่านั้น ปรัชญาพระเวทเรียกว่า ฤตะ ซึ่งหมายถึง ความสอดคล้องกลมกลืนของธรรมชาติและรวมถึงระเบียบทางศีลธรรมด้วย เพราะฉะนั้น ผลรวมแห่งบุญและบาปจึงรวมอยู่ใน ฤตะ ด้วยเพราะฤตะควบคุมทุก ๆ สิ่งทุก ๆ อย่าง ทั้งหมด ในปรัชญาอายุ - ไวเศธิกะ เรียกว่า อทฤชฎะ ซึ่งหมายถึงส่วนรวมแห่งบุญ และบาปของชีวิตอันแต่ละคน แล้วยังหมายถึงส่วนรวมแห่งบุญและบาปของชีวิตอันทั้งหมด ด้วย ส่วนในปรัชญาฮินยามสา เรียกว่า อปุรเวะ หมายถึงอำนาจที่มองไม่เห็นซึ่งเกิด ขึ้นจากการกระทำกรรม อปุรเวะจึง เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงระหว่างกรรมและผลแห่งกรรม อัน เป็นพลังศักดิ์ (ภักติ) ที่แฝงอยู่ในการกระทำซึ่งเป็น เหตุให้เกิดผลขึ้นตามควรแก่ การกระทำนั้น

เกี่ยวกับการให้ผลของกรรมนั้น ปรัชญาในสายอัสติกะทุกสำนักถือว่าทั้งฤตะ และ อทฤชฎะ ซึ่งเป็นผลรวมแห่งบุญและบาปจะให้ผลได้นั้นจะต้องอาศัยอำนาจของ พระผู้ เป็น เจ้าคอยควบคุมผลกรรมทั้งดีและชั่วให้ดำเนินไปตามควรแก่การกระทำนั้น ๆ ยกเว้นปรัชญาฮินยามสา ซึ่งไม่ถือ เรื่องพระผู้เป็นเจ้า จึงปฏิเสธว่าพระผู้เป็นเจ้าไม่ได้ หนักอบควบคุมให้ผลของกรรมดำเนินไปตามการกระทำนั้น ๆ แต่อธิบายโดยไว้ทฤชฎีศักดิ์ ซึ่งเชื่อว่าอำนาจของกรรมที่ทำจะให้ผลในตัวของมัน จะสะสมไว้จนกว่าจะถึงเวลาที่ เหมาะสมซึ่งก็ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมและกำลังของกรรมนั้น ๆ ด้วย

ถึงอย่างไรก็ตามปรัชญาทุก ๆ สำนักในสายอัสติกะก็เชื่อว่าผลของกรรม
ที่กระทำไว้ย่อมให้ผล เสมอเพียงแต่ว่าจะช้าหรือเร็วเท่านั้นเอง ส่วนการกระทำกรรม
นั้นปรัชญาในสายอัสติกะได้แบ่งประเภทของการกระทำออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ
คือ กรรมดี และ กรรมชั่ว กรรมดีคือกรรมที่กระทำลงไปโดยสอดคล้องกับคำสอนของ
พระเวทหรือสอดคล้องกับกฎกฤษณะ ส่วนกรรมชั่วก็คือการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับคำสอน
ของพระเวทหรือกฎกฤษณะนั้นเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคำสอนของกวีทศิตาซึ่งเน้นกรรม
โยคะเป็นอย่างมาก ได้สอนให้กระทำกรรมโดยไม่หวังผลตอบแทน ไม่ติดอยู่ในกรรม
เป็นการปล่อยวางแต่ในปรัชญาปัทมปาได้แบ่งประเภทของกรรมออกเป็น 3 อย่าง คือ
1. กรรมที่ต้องกระทำ 2. กรรมที่ทำก็ได้ไม่ทำก็ได้ 3. กรรมที่ต้องห้าม
ซึ่งก็แบ่งไว้ยากพอควร นอกจากนี้ปรัชญาอโศวคะ เวทานตะของสังกรจารย์ก็ได้แบ่ง
ประเภทของกรรมออกเป็น 3 ประเภทด้วยกันคือ กรรมที่สะสมไว้ในอดีต โดยแบ่งแยก
ออกเป็นสองอย่างคือ กรรมที่ให้ผลแล้ว กับกรรมที่ยังสะสมอยู่ และกรรมที่เกิดจากการ
กระทำสะสมอยู่ในโลกนี้ แม้ว่าจะแบ่งแยกออกไปอย่างไรก็ตาม เมื่อนำมาถว้รวม ๆ
แล้วก็แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือกรรมดี กับ กรรมชั่วนั้นเอง

✓ สำหรับในรายละเอียดของการตัดสินว่า การกระทำอย่างไรหนดีการกระทำ
อย่างไรชั่ว มีข้อแตกต่างกันคือ

✓ ในปรัชญาพระเวทถือว่าการบูชาชัฏนั้นเป็นการกระทำที่ดีด้วย ถึงแม้ว่าจะมี
การฆ่าสัตว์ต่าง ๆ เพื่อทำพิธีบูชาชัฏก็ตาม และในปรัชญาภควัทศิกาก็ถือว่า การกระทำ
ตามหน้าที่ตามวาระของตน เป็นการกระทำดีเท่กับวาระกษัตริย์ ถึงแม้จะฆ่าคนตาย
เป็นจำนวนมากก็ตาม ไม่เป็นบาปเพราะถือว่าได้ทำตามหน้าที่ของวาระกษัตริย์ ส่วนใน
ปรัชญาสำนักอื่น ๆ นั้นไม่ได้กล่าวไว้ชัด เจนนัก คงกล่าวแต่ว่าให้กระทำกรรมดีและละเว้น
กรรมที่ชั่ว

กรรขกับการคิดของ

แนวความคิด เรื่องการคิดของนักปรัชญาอินเดียในสายอัสติกะมีส่วนใหญ่แล้ว มีแนวความคิดที่คล้ายคลึงกัน เป็นส่วนมาก ถึงแม้บางสำนักอาจจะไม่ได้กล่าวไว้ชัดเจน ก็ตาม ก็พอจะไล่ได้โดยแยกแยะ สำหรับสิ่งที่ เป็นสาเหตุให้เกิดการคิดของนัก ก็คือ อริทยา (อริทชา) โดยถือว่าอริทยานั้น เป็นความรู้ผิดหรือความไม่รู้จริงในสิ่ง อันมีสัจจะ จึงทำให้สภาวะซึ่งซาพัตกับร่างกาย ทำให้ถูกจำกัด และทำให้หลง ยึดเอาร่างกายเป็นของตนเอง เมื่อสภาวะนี้เกิดความหลงผิด เช่นนี้จึงทำให้ไม่สามารถ เข้าใจในสิ่งแท้จริงได้ว่าส่วนไหน เป็นร่างกายส่วนไหน เป็นสภาวะ สภาวะนี้ เมื่อเกิด ความหลงผิด เช่นนี้จึงทำให้เกิดความทุกข์เมื่อร่างกายเปลี่ยนแปลงไป และทำให้สภาวะนี้ ต้องกระทำกรรขต่าง ๆ อัน เป็น เหตุให้ต้องมาคิดของ เรือนว่าตายเกิดในวัฏสงสาร เมื่อได้ กรรขกรรขต่าง ๆ สภาวะนี้ก็จะเกิดความอยาก เช่นอยากจะมีความสุข ความอยากจะ เกาะติดอยู่กับสภาวะนี้ ทำให้ต้องมาเกิด เพื่อตอบสนองของความอยากต่อไป สภาวะนี้จึง เป็นผู้รับรู้ ผู้ช่วยเหลือของกรรมและผู้กระทำกรรม สำหรับในปรัชญาภคัททิดา และปรัชญาสาขางชยะ - โยคะ ถือว่าประภคัททิดาเป็นผู้กระทำกรรมไม่ใช่สภาวะนี้ ในปรัชญา ภคัททิดา สภาวะนี้จึงไม่คิดของ ส่วนในปรัชญาสาขางชยะโยคะประภคัททิดา ประภคัททิดา เท่านั้นที่คิดของและ เป็นผู้กระทำกรรม เสวยผลของกรรม แนวความคิด เช่นนี้จึงดูเหมือน จะทำให้คุณค่าทางศีลธรรมลดลง เพราะถ้าถือว่าประภคัททิดาของแต่จะไม่มี ความหมาย ใด ๆ สำหรับประภคัททิดาเลย การคิดของจะมีความหมายก็คือ เมื่อประภคัททิดามีสัมปตัญจะและมี ความรู้ลึกซึ้งนึกคิด เป็นผู้คิดของ

สำหรับอริทยานั้นมีประ เติ้นี่แตกต่างกันเล็กน้อยระหว่างปรัชญาอ ไทวค เวทานตะ ของสังคราจารย์กับปรัชญาของรามานูชะ คือสังคราจารย์ถือว่า มายาและอริทยาเป็นสิ่ง เดียวกัน เพียงแต่เราเองคนละแง่เท่านั้น ถ้าเราเองจากแง่อริทิสัย เรียกว่า อริทยา ของจากแง่วัคตวิสัย เรียกว่ามายา อริทยาเกิดจากแนวโน้มของจิตที่มองเห็นสิ่ง ๆ เดียว เป็นสิ่งยากหลายส่วนสิ่งที่ทำให้สิ่ง ๆ เดียวปรากฏเป็นสิ่งมากมาย เรียกว่า มายา

ภาษาสร้างโลกแห่งปรากฏการณ์อันหลากหลายขึ้นจากอาดัมหรือพรหมันอัน เป็น เอก
 ันทำให้อาดัมที่ไร้ขอบเขตจำกัดปรากฏ เป็นชีวิตที่ไร้ขอบเขตจำกัด และทำให้ชีวิตนั้น
 มองเห็นความแตกต่างหลากหลายในพรหมันที่ไม่มี ความหลากหลาย สำหรับของรามานูชะ
 นั้นถือว่า พยายามอธิบายโดยใช้สิ่งเดียวกัน รามานูชะ เห็นว่า ภาษาคืออำนาจของพระเจ้า-
 เป็นเจ้า ส่วนอธิบายคือความไม่รู้อะไรหรือความไม่รู้ของชีวิต อย่างไรก็ตามทั้งสองท่าน
 ก็มีความเห็นที่สอดคล้องกันใน เรื่องของอธิบายว่า เป็นสาเหตุแห่งการติดข้อง เวียนว่ายตาย
 เกิด ในสังสารวัฏ

ส่วนสภาวะของการติดข้องนั้นปรัชญาสาขายะ-โยคะ ค่อนข้างจะอธิบายไว้
 ชัดเจนว่าปรัชญาสำนักอื่น ๆ โดยปรัชญาสาขายะโยคะกล่าวว่าสภาวะของการติดข้องนั้นเนื่อง
 จากปุรุชะ เกิดความหลงผิดคิดว่าเงาสะท้อนของคนเองที่ปรากฏในทุติ เป็นอันหนึ่งอันเดียว
 กับคนเอง ซึ่งนำไปสู่ความหลงผิดต่อไปว่า คนเองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับทุติ อหังการ
 และมันัส ซึ่งเป็นสิ่งที่วิวัฒนาการออกมาจากประกฤติ ส่วนปรัชญาโยคะกล่าวว่า ปุรุชะ
 สำคัญว่าคนเอง เป็น แทนเดียวกับภาพสะท้อนที่ปรากฏในจิต จึงทำให้สำคัญผิดต่อไปว่าคน
 มีการเปลี่ยนแปลงและมีพฤติกรรมเหมือนจิต ซึ่งเป็นสื่อกลางในการปรากฏของคน

ในกรณีของการติดข้องนั้นยังมีปรัชญาสำนักไททนอธิบายได้ชัดเจนว่า
 ทำไมชีวิตมันจึง เป็นสิ่งบริสุทธิ์ขึ้นมาแต่เดิมต้องมาพัวพันกับกรรมได้อย่างไรและตั้งแต่
 เมื่อไร เพราะแต่ละสำนักต่างก็มีแนวความคิดที่เหมือนกันว่า ชีวิตมันนั้น เป็นสิ่ง
 บริสุทธิ์ ดำรงอยู่ตัวมีรันคร สำหรับ เรื่องนี้ปรัชญาของรามานูชะ เป็นปรัชญา
 สำนักเดียว ที่กล่าวให้เหตุผลในการติดข้องของชีวิตมัน โดยกล่าวว่าความสัมพันธ์
 ระหว่างชีวิตมันกับกรรม เป็นสิ่งที่มีเบื้องต้นไม่ปรากฏ ไม่สามารถสืบย้อนหลังไปได้ว่า
 ชีวิตมัน เริ่มต้นทำกรรมตั้งแต่เมื่อไร ตอนไหนและอย่างไร

กรรมกับการเกิดใหม่

ปรัชญาอินเดียในสายอัสติกะมีส่วนใหญ่มีแนวความคิดเรื่องการเกิดใหม่ที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกัน เป็นส่วนใหญ่คือมีแนวความคิดว่าการเกิดใหม่เป็นกฎที่ดำรงไว้ซึ่งคุณค่าทางศีลธรรม ผลกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์เราสร้างขึ้นมา จะไม่สูญหายไปไหน ผลกรรมต่าง ๆ จะคงอยู่ให้ผลต่อไปจนกว่าจะชดใช้ไปจนหมดหรือลดน้อยลง ผลของกรรมนั้นจะต้องให้ผลต่อไปในชาติอื่น ๆ หรือภพอื่น ๆ อีกจนกว่าจะชดใช้หมด แม้บางครั้งในชาตินี้ชีวิตนี้ยังไม่หมด ผลของกรรมนั้นก็ยังคงติดตามให้ผลต่อไปในชาติอื่น ๆ หรือภพอื่น ๆ อีก อย่างไรก็ตามปรัชญาอินเดียสายอัสติกะส่วนมากมีแนวความคิดว่าชีวิตนั้นเป็นสิ่งนิรันดร ไม่แตกดับ ส่วนร่างกายนั้นแตกดับ ชีวิตนั้นมันคงอยู่และเป็นผู้กำหนดชีวิตในอนาคต เมื่อบุคคลได้ตายลงไป ร่างกายก็จะแตกดับ ส่วนชีวิตนั้นไม่แตกดับ ชีวิตนั้นจะต้องไปเกิดในร่างกายใหม่ บุคคลิกภาพต่าง ๆ ที่เป็นลักษณะประจำตัวของเรา กรรมดีกรรมชั่วที่เราได้กระทำไว้จะติดตามตัวเราไปสู่สภาพชีวิตใหม่ต่อไป การเกิดจึงเป็นเพียงการมาอยู่ร่วมกับร่างกายเนื้อหาของชีวิตนั้น แต่ปรัชญาบางขยะ-โยคะ มีแนวความคิดที่แตกต่างออกไปคือถือว่าชีวิตนั้น (ปุรุชะ) ไม่ได้ไปเกิดใหม่ แต่เป็นประกฤติในรูปแบบต่าง ๆ ที่ถูกผูกพันให้ไปเกิดใหม่ ชีวิตที่จะไปเกิดในที่ต่าง ๆ นั้น ขึ้นอยู่กับอำนาจของคุณะทั้งสามของประกฤติ ถ้าชีวิตนั้นมีอำนาจของสัตวะมากก็จะไปเกิดเป็นเทพเจ้าบนสวรรค์ชั้นสูง ถ้าชีวิตนี้มีอำนาจของตัมสมามากจะไปเกิดในนรกเบื้องต่ำ แต่ถ้าชีวิตที่มีอำนาจของรศสมากจะไปเกิดในโลกซึ่งเป็นระดับกลาง ๆ สำคัญแนวความคิดของปรัชญาอินเดียในสายอัสติกะสำคัญอื่น ๆ โดยทั่วไปแล้วถือว่า ชีวิตนั้นเป็นผู้กระทำ เสนอผลของกรรมและไปเกิดใหม่ ถ้าชีวิตนั้นกระทำกรรมไว้ดีก็จะได้ไปเกิดในที่ดี ในวรรณะดี ๆ เช่นวรรณะกษัตริย์ แต่ถ้าชีวิตนั้นกระทำกรรมไว้ไม่ดีก็จะได้ไปเกิดในที่ไม่ดี เช่นในนรก หรือในวรรณะต่ำ ๆ เช่นวรรณะจัณฑาล หรือเกิดเป็นสัตว์ชั้นต่ำ เป็นต้น การไปเกิดใหม่นั้นชีวิตนั้นจะออกจากร่างเก่าแล้วไป

อาศัยร่างใหม่ ร่างใหม่ที่ไปอาศัยนั้นจะดีหรือไม่ดีก็ขึ้นอยู่กับกรรมดีหรือกรรมชั่วที่
 ชีวิตมันนั้น ๆ ได้กระทำมาแล้ว เปรียบเหมือนกับการที่คนเราเปลี่ยน เสื้อผ้าชุดเก่า
 แล้วสวม เสื้อผ้าชุดใหม่ เสื้อผ้าที่สวมชุดใหม่นั้นจะดีหรือไม่ดีก็ขึ้นอยู่กับกรรมที่แต่ละคน
 ได้ทำมาแล้วนั่นเอง ดังนั้นการเกิดใหม่ของชีวิตมันจะต้องสอดคล้องกับกรรมที่
 ชีวิตมันแต่ละคนได้กระทำกรรมไว้ คัมภีร์ควายในคัมภีร์พระเวทกล่าวไว้ว่า "สัตว์ตาย
 ไม่รู้ตาย จะเกิดใหม่ร่างใหม่ตามกรรมดีที่สั่งสมไว้" นอกจากนี้ในคัมภีร์พระเวทยังได้
 กล่าวถึงการเกิดใหม่ของเทพต่าง ๆ อีกด้วย เช่น "ฉีระเกิดใหม่" อุษาเกิดแล้วเกิด
 เล่า" จะเห็นได้ว่าการตายจึงไม่ใช่การสูญเปล่า มีปรัชญาสำนักหนึ่งคือปรัชญาจาร์วาก
 เข้าใจว่าการตายเป็นการสูญเปล่า เมื่อตายแล้วทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำมาทั้งหมดสิ้น
 ไป ไม่มีผลอะไรที่จะเกิดขึ้นติดตามมาอีกเลย ดังนั้นแนวความคิดเรื่องการเกิดใหม่
 จึงช่วยให้มนุษย์เราได้มีส่วนรับผิดชอบต่อการกระทำของเราด้วย ถึงแม้ว่ามนุษย์เรา
 จะมีเสรีภาพในการกระทำ แต่ก็ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของเราด้วย การเกิด
 ใหม่จึงเป็นการช่วยให้มนุษย์เรามีความรับผิดชอบต่อการกระทำของเรามากขึ้น

ส่วนทางแห่งการไปเกิดใหม่ของชีวิตมัน ปรัชญาสำนักอื่น ๆ ในสายอัสติกะ
 ไม่ค่อยได้กล่าวไว้ชัดเจนนัก แต่มีบางสำนักได้กล่าวไว้บ้างพอสมควร คือ ปรัชญาอุปนิษัท
 และปรัชญาภคร์ทคีตา ปรัชญาอุปนิษัทได้กล่าวถึงทางแห่งการไปเกิดใหม่ไว้ 2 ทาง คือทาง
 แห่งเทพ (เทวยาม) และทางแห่งบิดร (บิดฤยาม) ทางแห่งเทพเป็นทางของผู้ประพฤติ
 พรหมจรรย์แยกตัวออกจากสังคมไปอยู่ป่า เพื่อฝึกสมาธิทำใจให้เป็นพรหม เมื่อตายไป
 ชีวิตมันก็จะเดินทางไปเป็นส่วนหนึ่งของพรหม ชีวิตมันของผู้มีความศรัทธาเช่นนี้จะไม่มี
 การเกิดใหม่ต่อไปอีก ทางแห่งบิดรคือทางไปของชีวิตมัน เมื่อเวลายังมีชีวิตอยู่ได้ทำ
 กรรมดีต่าง ๆ ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ไว้ในสังคม ทำประโยชน์ให้แก่สาธารณะ
 บริจาคทานต่าง ๆ แต่กุศลกรรมเหล่านี้เป็นกุศลกรรมชั้นธรรมดา เมื่อตายแล้วชีวิตมัน
 จะดำเนินไปตามทางแห่งครันทรหรือทางแห่งความมืด ไปอยู่ในโลกแห่งบิดรชั่วระยะหนึ่ง

เมื่อครบกำหนดก็จะกลับมา เกิดใหม่ในโลกมนุษย์อีก โดยกลับมาต่าง เดิมลงยาถึงสมัยอยู่ใน
 ศีรษะมนุษย์อาหาร เมื่อมนุษย์บริโภคศีรษะมนุษย์นั้นเข้าไป ก็เข้าไปถือกำเนิดใน
 ร่างกายของมนุษย์ ส่วนในปรัชญาภควัตศิศาคักกล่าวไว้ค่อนข้างคล้ายคลึงกัน โดยกล่าว
 ว่าทางแห่งการ เกิดใหม่ของชีวิตมันมี 2 ทางคือ ทางสว่างและทางมืด ทางสว่างนั้น
 เป็นทางของผู้ที่ตายไปแล้วไม่ต้องกลับมาเกิดอีก บุคคลที่ดำเนินไปทางนี้จะเป็นผู้ทำ
 ความดี ไม่หวังผล ไม่ปรารถนาในผลของกรรมใด ๆ ทั้งสิ้น ทำไปโดยคิดว่าเป็นเพียง
 หน้าที่ที่ต้องกระทำ ส่วนผลที่จะเกิดจากการกระทำนั้น ๆ ไม่มี ความสนใจหรือไม่คิดของ
 ใด ๆ เลย ทางมืดคือทางของผู้ที่ตายไปแล้วจะต้องกลับมาเกิดอีก บุคคลผู้ที่ดำเนินไป
 ทางนี้ยังมีความอยาก ความปรารถนาในการกระทำกรรมหวังไป เกิดในสวรรค์ พอใช้
 บุญหมดจะกลับมา เกิดใหม่ในโลกอีก เพราะยังมีความอยากอยู่

กรรมกับความหลุดพ้น

ปรัชญาอินเดียสายอาสติกะมีความ เชื่อตรงกันว่า ความหลุดพ้นจากทุกข์
 ทั้งปางหรือโมกษะนั้น เป็นสิ่ง เป็นไปได้และสามารถบรรลุถึง ได้ด้วยการปฏิบัติอย่าง
 เข้มงวด โดยการควบคุมตนเองหรือควบคุมจิตใจไม่ปล่อยให้เป็นไปตามอำนาจของ
 ตัณหา เป็นทางที่จะขจัดกิเลสหรือความ เสร้าหมองแห่งจิตใจให้หมดไปได้ เมื่อ
 ความ เสร้าหมองแห่งจิตใจหมดไปแล้วก็จะบรรลุ โมกษะ ความหลุดพ้นหรือการบรรลุ
 โมกษะมีความ เกี่ยวข้องกับกรรม เป็นอย่างยิ่ง อริยาและกรรม เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้
 ชีวิตมันต้องมาติดข้องอยู่ในสังสารวัฏ การที่จะให้หลุดพ้นจากการติดข้องนี้ไ้จะต้องทำลาย
 อริยาและกรรม อริยาได้แก่ความไม่รู้แจ้ง เห็นจริง ในสัจธรรม เป็นสาเหตุให้เกิดการ
 ติดข้องนั้นก็คือ อริยาจะเป็นสาเหตุทำให้ชีวิตมันกระทำกรรมอันก่อให้เกิดผลของกรรม
 ทั้งที่เป็นบุญและบาปเกิดขึ้น นอกจากนี้แล้วอริยายังทำให้ชีวิตมันดำรงชีวิตอยู่ด้วยการ
 หลงคิดในวัตถุหรือร่างกาย อัน เป็น เหตุทำให้ชีวิตมันต่างไกลจากพระผู้ เป็น เจ้าหรือพรหมัน

ออกไปทุกที เพราะฉะนั้นการที่จะหลุดพ้นจากการติดข้องได้ก็คือ ความรู้แจ้งเห็นจริง ในสัจธรรมหรือที่เราเรียกว่า วิชยา วิชยาจะเป็น เหตุปัจจัยที่ทำให้ชีวิตมันหลุดพ้น จากการติดข้องและ เวียนว่ายตายเกิด ในวัฏฏสงสารได้ ชีวิตมันนั้นก็จะ เข้าถึงความหลุดพ้น บรรลุโมกษะตลอดไป

อย่างไรก็ตามสถานะแห่งการบรรลุโมกษะนั้นปรัชญาแต่ละสำนักก็มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป บางสำนักก็มีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน บางสำนักก็มีความเห็นที่แตกต่างกันออกไป ปรัชญาพระเวท ปรัชญาอุปนิษัท และปรัชญาภควัตคีตา มีแนวความคิดเห็นที่เกี่ยวกับสถานะแห่งการบรรลุโมกษะค่อนข้างคล้ายคลึงกัน กล่าวคือเมื่อชีวิตมันได้บรรลุแจ้งถึงความแท้จริงแห่งพรหมมัน ชีวิตมันจะรวมกัน เป็นอันหนึ่งอัน เดียวกันกับพรหมมัน หรือ เข้าถึงความ เป็นอันหนึ่งอัน เดียวกับพรหมมันอย่างสมบูรณ์ ชีวิตมันที่บรรลุโมกษะแล้ว จะมีความสุขตลอดกาลที่เรียกว่านิรามิสสุข สำหรับปรัชญาอนายะ - ไว เศษิกะ และปรัชญา นิยามาสาซึ่งมีแนวความคิด เห็นคล้ายคลึงกัน เกี่ยวกับความหลุดพ้นว่าความหลุดพ้นหรือการบรรลุโมกษะนั้น มัน เป็นสิ่งที่มียู่ก่อนแล้วไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่อย่างใด ความหลุดพ้น เป็นสิ่งที่สมบูรณ์ เป็นสิ่งที่มียู่ก่อนแล้ว ปวาสวาททุกข์ การบรรลุความหลุดพ้นขั้นสุดท้ายที่สมบูรณ์ จะทำลายคุณสมบัติของชีวิตมันทั้งหลาย เช่น ความรู้ ความสุข ความทุกข์ ความต้องการ ความเกลียดชัง ความพยายาม ความรู้สึก ความคิดและความก้าว เมื่อทำลายคุณสมบัติเหล่านี้แล้วชีวิตมันก็จะอยู่ในสภาพที่บริสุทธิ์ดัง เดิม นั่นก็คือสภาพของความหลุดพ้น ไม่ใช่ความรู้แจ้งหรือสภาพของความสุข แต่ เป็นสภาพของคุณลักษณะอันสมบูรณ์ซึ่งชีวิตมันคงอยู่ในสภาพที่บริสุทธิ์แท้ ๆ ของตัวมันเอง แนวความคิดของปรัชญาอนายะ - ไว เศษิกะ และปรัชยานิยามาสา จึงมีแนวคิดที่แตกต่างจากปรัชญาพระเวท ปรัชญาอุปนิษัท และปรัชญาภควัตคีตาที่ถือว่าสถานะความหลุดพ้นนั้น เป็นสถานะแห่งการที่ชีวิตมันได้บรรลุถึงความสุขนิรันดร แต่ปรัชญาของอนายะไว เศษิกะและปรัชยานิยามาสาบิความคิด เห็นที่ตรงกันข้ามคือ เห็นว่า สถานะแห่งการบรรลุโมกษะจะจริง ๆ แล้ว ไม่มีทั้งความสุข ความทุกข์ ความอยาก ความรู้สึกใด ๆ ทั้งสิ้น มีแต่สภาวะที่ชีวิตมัน เข้าถึงความบริสุทธิ์แท้ ๆ ของตัวมันเอง เท่านั้น ส่วนปรัชญาสาางขณะ-โยคะ มี 2 แนวความคิด แนวความคิดแรกก็คือเมื่อปุรุเช

เกิดความรู้งานสามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างปุรุชะและประกฤติได้แล้ว เมื่อนั้น ปุรุชะจะพ้นจากพันธนาการแห่งการเวียนว่ายตายเกิด จะกลับสู่สภาพเดิมซึ่งเป็นวิญญานบริสุทธิ์ เข้าถึงความหลุดพ้น แนวความคิดที่สองนั้น เชื่อว่า เมื่อชีวิตเกิดความเข้าใจ แท้จริงว่าตัวตนที่แท้จริงนั้นคือปุรุชะไม่ใช่ร่างกายที่เกิดจากประกฤติ เมื่อนั้นชีวิตก็เข้าถึงความหลุดพ้น จึงทำให้เกิดความขัดแย้งกันในตัวเองที่ว่า ชีวิตหนึ่งคือร่างกายกับปุรุชะรวมกันนั่นเอง ในแนวความคิดแรกที่ยกมาว่าปุรุชะหลุดพ้น แต่อีกแนวความคิดหนึ่งบอกว่า ชีวิตหลุดพ้นทำให้ไม่รู้ว่าจะเอาอย่างไรกันแน่ตั้งนั้นถ้าถือว่าประกฤติหลุดพ้น ตามคำกล่าวของ อิศวรกฤษณะแล้วจะทำให้กฎแห่งกรรมหรือกฎแห่งศีลธรรมไม่มีความหมายเลย เพราะประกฤติมีสภาพเป็นสสารหรือวัตถุที่ไร้สัมปชัญญะ เมื่อประกฤติ เป็นสิ่งไร้สัมปชัญญะ การหลุดพ้นย่อมไม่มีความหมายใด ๆ สำหรับประกฤติเลย แต่ถ้าถือว่าปุรุชะที่มีสัมปชัญญะ และมีความรู้สึก เป็นผู้หลุดพ้นแล้วก็จะทำให้กฎแห่งกรรม หรือกฎแห่งศีลธรรมมีความหมายขึ้น

สำหรับแนวความคิดของคังกราจารย์นั้นก็มีความคิดที่แตกต่างออกไปอีก กล่าวคือ ธรรมชาติแห่งโยคะนั้นมีสภาพ เช่นเดียวกับพรหมันซึ่งมีสภาพที่ไม่อาจให้คำพูดบรรยายได้ให้ถูกต้องว่า เป็นอย่างไร สถานะแห่งโยคะนั้นบิอยู่ก่อนแล้ว อยู่เหนือการเจริญและการเสื่อมของสังสารวัฏ อยู่เหนือการเกิดและการตาย ผู้บรรลุโยคะแล้วไม่ได้ อยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งในเวลาใด เวลาหนึ่ง โยคะไม่ใช่ผลผลิตใหม่ของสิ่งหนึ่งสิ่งใด ไม่ใช่ ความบริสุทธิ์ของสถานะเก่าอย่างหนึ่งอย่างใด มัน เป็นความรู้แจ้งของสิ่งที่บิอยู่ตามธรรมชาติในที่นั้นแล้ว แม้ขณะที่ถูกผูกพันจะยังไม่รู้สึกมันก็มีอยู่แล้ว ความหลุดพ้นนั้นคือ ความเหมือนกันของพรหมันกับอาตมันนั่นเอง ส่วนรามานูชะกล่าวว่าความหลุดพ้น เป็นสิ่งที่จะต้องแสวงหา โดยการกระทำและภาวะรู้การกระทำหมายถึงการประกอบพิธีกรรมตามข้อผูกพันต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในคัมภีร์พระเวทอัน เป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำตามขั้นและสถานะของตน ส่วนความรู้มันจะต้อง เป็นความรู้ที่แท้จริง ไม่ใช่ความรู้ที่เพียงจากคำบอกเล่าของผู้อื่นหรือคัมภีร์ ความรู้ที่แท้จริงตามธรรมชาติของรามานูชะหมายถึงความ

ภักดีสูงสุดที่มีต่อพระเจ้า เป็น เจ้า โดยการยอมมอบกายถวายชีวิตทั้งหมดแก่พระเจ้า เป็น เจ้า จงรักภักดีแน่วแน่นิ่งคงระลึกถึงพระองค์ตลอดเวลา แล้วพระองค์ก็จะ ให้ความรู้ที่ สมบูรณ์โดยการขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ให้ความไป สถานะแห่งการบรรลุโมกษะของรามานูชะ นั้นไม่ได้หมายถึงการที่วิเวคมัน เข้ามารวม เป็นอันหนึ่งอัน เดียวกันกับสิ่งสมบูรณ์ (हरम्भ) อย่าง ในปรัชญาของพระ เวท ปรัชญาอุปนิษิต และปรัชญาภควัตคีตา แต่หมายถึงการ รู้แจ้งของวิเวคมัน เกี่ยวกับสภาพอันแท้จริงของตน เองว่า เป็นส่วนประกอบแห่งร่างกาย ของพระเจ้า ถึงอย่างไรก็ตามรามานูชะก็ยังถือว่าความหลุดพ้นนั้น เป็นสถานะ แห่งความสุขด้วย เช่น เดียวกันกับปรัชญาของพระ เวท ปรัชญาอุปนิษิต และปรัชญา ภควัตคีตา

เกี่ยวกับการบรรลุโมกษะหรือความหลุดพ้นนั้น ปรัชญาสำนักต่าง ๆ ได้แบ่ง การบรรลุโมกษะออก เป็น 2 แบบ คือ ชีวันมุกติ และวิเทหมุกติ ปรัชญาที่กล่าวไว้ชัดเจน เกี่ยวกับความหลุดพ้นที่แบ่งออก เป็น 2 แบบนี้ ได้แก่ปรัชญาอุปนิษิต ปรัชญาสาขายะ-โยคะ ปรัชญาของ หิงกรจารย์ และปรัชญา เพียงสำนัก เดียวที่กล่าวถึงความหลุดพ้นว่ามีแบบ เดียวคือปรัชญาของรามานูชะ โดยกล่าวว่ามีการบรรลุโมกษะหรือความหลุดพ้น เฉพาะ วิเทหมุกติเท่านั้น ไม่ถือว่าชีวันมุกติ สำหรับปรัชญาสำนักต่าง ๆ ที่ถือว่าการบรรลุ หลุดพ้น มี 2 แบบ คือชีวันมุกติ และวิเทหมุกติได้อธิบายว่า ชีวันมุกติหมายถึง การหลุดพ้น ซึ่งผู้หลุดพ้นแล้วยังมีจิตอยู่ เทียบได้กับสฤปาติเสสนิพพานของพระพุทธศาสนา แม้จะบรรลุ โมกษะแล้วแต่ก็ยังมีจิตอยู่ก็คือน่าจะตื่นอายุหรือสิ้นผลของกรรมที่ทำไว้ในอดีต ฤปมา เหมือนกับคนที่ใช้ในการปั้นหม้อของนายช่างหม้อ แม้จะ ใช้มือหลดหม้อแล้วแต่นั้น ก็ยังคงหลงต่อไปจนกว่าจะหมดแรงส่งครั้งสุดท้าย การบรรลุโมกษะแบบชีวันมุกตินี้แม้ ผู้บรรลุจะรู้แจ้ง ในความ เป็น เอกภาพระหว่างहरम्भและआत्मन แต่ก็ไม่เข้าถึงความ เป็นอันหนึ่งอัน เดียวกับहरम्भอย่างสมบูรณ์ ส่วนวิเทหมุกตินั้น เป็นการบรรลุโมกษะได้ เมื่อร่างกายแตกดับหรือตาย เรียกว่าได้ เข้าถึงความ เป็น เอกภาพกับहरम्भอย่างสมบูรณ์ วิเทหมุกติ เทียบได้กับอนูปาติเสสนิพพานของพระพุทธศาสนา สำหรับแนวความคิดของรามานูชะ

ที่กล่าวว่าสี่แต่วิเทหภูมิ ชีวามุกตินั้นไม่มี ได้อธิบายให้เหตุผลว่า ธรรมใดที่ชีวาตัมยังคง เกี่ยวข้องกับกาย เมื่ออำนาจของกรรมก็ยังคงมีอยู่ตรงนั้น และธรรมใดที่อำนาจของกรรมยังมีอยู่ ชีวาตัมก็ยังไม่อาจทำความบริสุทธิ์ในภายในให้เกิดขึ้นตรงนั้น

ส่วนแนวความคิด เกี่ยวกับการกระทำกรรมของผู้ที่บรรลุโมกษะแล้วนั้นจะกระทำกรรมอย่างไรบ้าง ให้ถึงกระทำกรรม หรือให้กระทำกรรม สำหรับแนวความคิดที่ให้กระทำกรรมนั้น ปรชญาสำนักต่าง ๆ ที่กล่าวไว้ชัดเจนได้แก่ปรชญาพระเวท ปรชญาภควทศิลา ปรชญาสมาธิสา ปรชญาของสังกัจจายน์ และปรชญาของรามานูจะ ส่วนปรชญาที่ให้ถึงกระทำกรรมนั้นได้แก่ปรชญาของนยายะ-ไวเศสิกะ แนวความคิดเกี่ยวกับการกระทำกรรมนั้นถือว่าผู้ที่บรรลุโมกษะแล้วและกรรมที่ทำหลังจากบรรลุโมกษะแล้วจะไม่มีผลทำให้ เรียกว่าหาย เกิดอีกต่อไป เพราะการกระทำกรรมใด ๆ ก็ตาม ผู้บรรลุโมกษะจะกระทำไปโดยไม่หวังผลตอบแทน กระทำไปโดยปล่อยวางไม่ยึดติดกับผลของกรรมใด ๆ ทั้งสิ้น กระทำไปโดยถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำ ส่วนผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ตนนั้นไม่ใส่ใจใด ๆ ทั้งสิ้น สำหรับปรชญาของนยายะ-ไวเศสิกะ ที่กล่าววงดเว้นกระทำกรรมนั้นก็เพื่อจะใคร่ไม่ให้ผลของกรรมใหม่มีอีก และผลของกรรมเก่าก็จะได้หมดไปเมื่อผลของกรรมใหม่ไม่มี ผลของกรรมเก่าจะค่อย ๆ หมดไป ชีวาตัมก็จะบรรลุโมกษะปราศจากการติดข้องใด ๆ ทั้งปวง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย